

"EDINOST"
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **svetkih, četrtkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . . . 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.—, . . . 4.50 za pol leta . . . 6.—, . . . 9.— za vse leto . . . 12.—, . . . 18.—
Naročnine se plačujejo naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifu v petitu; za oglasov z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, ovrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulice Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnine, reklamacije in oglase sprejema **upravnništvo** ulice Molino piccolo št. 3, II. nadst. Naročnine in oglase je plačevati loco Trst. Odpete reklame cije se proste pošlino.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

"Edinost je moč".

Še enkrat:

jednakopravnost in jednakoveljavnost.

Ta predmet je sila važen, zato hočemo danes še nekoliko govoriti o njem, da še bolj utrdimo svojo izjavo, da avstrijski zakoni ne dopuščajo, da bi se iz namišljene manje veljavnosti kojega naroda izvajala posledica, da se temu narodu smejo kratiti pravice. Narobe: to našo trditev treba še nekoliko raztegniti. Priznано bodi, da avstrijski narodi niso vsi na jednaki stopinji kulture. Ali nedopustno je, da bi se oni narodi, ki so zaostali, še na dalje ovirali na potu napredka. Po našem menenju veže našo državno upravo dolžnost ravno v nasprotni smeri. Prav za tiste, ki so zaostali, bi morala ona še posebno skrbeti. Ako niso vsi narodi jednakoveljavni, morala bi vlada strogim izvrševanjem enakopravnosti do skrajnih nje posledic pomagati zaostalim, da postanejo jednakoveljavni v kulturnem pogledu. Mnogo se govori o potrebi jedinstvenosti državne uprave. Popolna jedinstvenost uprave ni mogoča v naši državi in vsi oni, ki so kedaj le sanjali o taki jedinstvenosti, so napravili strašen fiasko. A jedino, kar bi moglo vsaj do neke mere povspeševati tako jedinstvenost, bilo bi to, ako bi bile približno jednake vsaj kulturne potrebe posamičnih narodnostij? Do takega ali vsaj približnega uravnanja kulturnih potreb posamičnih narodnosti pa ne pridemo nikdar, ako se bode onim, ki imajo že dosti, dajalo še več, onim pa, ki imajo le malo, kratilo še to malo?

A vendar se je državna politika sosebno pri nas na Primorskem do današnjih dni dosledno držala tega načela: Italijanom, ki imajo že vse, kar-koli jim srce poželi, še več, Slovanom pa, ki še vedno čakajo na svoja najprimitivnejša prava, pa nič, ali vsaj blizu toliko kakor — nič.

Tako postopanje ne odgovarja ni zakonom, ni logiki, ni pravičnosti, ni računajoči razsodnosti. Zakonom ne, ker le-ti — kakor smo že dobro poudarili te dni — ne pripoznavajo nikake prednosti v uživanju političnih in narodnih pravic onemu,

ki stoji morda na viši stopinji kulture. Zakoni govore, jasno in brez nikakih klavzul, le o enakopravnosti vseh narodov v šoli, v uradu in v javnem življenju. Zakon pravi n. pr., da nikogar ni smeti siliti do učenja kakega drugega jezika. Iz te zahteve zakona izhaja druga logična posledica: šolstvo mora biti urejeno tako, da se ne bode nikdo siliti k učenju drugega jezika! Saj se zakoni menda ustvarjajo zato, da se potem tudi izvršujejo v praktičnem življenju; in naš priprosti razum nam pravi, da mora biti vsikdar pravo soglasje med pragmatičnim besedilom zakona in pa praktičnim izvrševanjem istega. Cenjenim čitateljem pa ne treba praviti, kako je v tem pogledu pri nas na Primorskem — sosebno pa v Trstu in v Istri — in pa na tužnem Koroškem in deloma menda tudi na Spodnjem Štírskem. Da, glede srednjega šolstva celo na Kranjskem niso odnosi normalni.

In kakor je na šolskem polju, približno tako je povsodi, v vsem javnem življenju in v vsej upravi. Nikjer ni pravega soglasja med teorijo zakonov in prakso onih, ki izvršujejo zakone. Do pravega soglasja ne more priti, ker se na mnogih straneh vedno še in neko posebno pripravnostjo klanjajo na nobeno stran ne opravičeni teoriji o večji ali manji veljavi tega in onega naroda.

Tako postopanje se pa krega tudi z logiko. Ali ni to onečesčenje pojma o prosveti in omiki, ako se vedno in vedno iz iste izvaja pravica do vršenja krivice nasproti drugim? Resnična izobraženost mora le težiti po tem, da se ona vedno širi tudi tja, kjer so jej bila vrata zaprta do sedaj. Zato pa resnično izobražen narod ne bode kratil drugemu narodu sredstva za prisvajanje izobražbe. Ako je torej res razlika med narodi glede na njih kulturno veljavo, dočim zakon ne dela razlike med bolj izobraženimi in manje izobraženimi narodi v podeljevanju političnih in narodnih pravic, potem bi — po našem menenju — zahtevala najjednostavniša logika, da se državna uprava z vsem svojim aparatom pobrine za to, da po zakonu enakopravni narodi postanejo tudi jednakove-

ljavni v kulturnem pogledu. Dosedanje postopanje je bilo nelogično, ko se je iz ozirov na resnično, ali le namišljeno kulturno veljavo posamičnih plemen kratila enakopravnost drugim narodom. Narobe bi bilo logično: narodom treba privoščiti popolno enakopravnost, t. j. privoliti jim vse sredstva za gojenje materinega jezika in vzgojo mas na pametni narodni podlagi, uprav v ta namen, da po osvobojenju vseh duševnih sil, kolikor jih imajo posamični narodi, postanejo ti narodi tudi jednakoveljavni v kulturnem pogledu. Nelogično je torej, ako postavljamo enakoveljavnost kakor pogoj enakopravnosti; logična in sicer jedino logična pa bi bilo: pomočjo ravnopravnosti do enakoveljavnosti!

Državni upravi bi bila torej dolžnost, da se zavzame za zaostale narode, a naprednim narodom bi bila tudi dolžnost, da podpirajo vlado, kadar se trudi za povzdigo domačih narodov na lestevici kulture.

Še enkrat pa moramo poudariti, da razlika v kulturni veljavi po naših zakonih ne sme biti izgovorom za odrekanje enakopravnosti!!

Odrekanje enakopravnosti iz ozirov na večjo kulturno veljavnost drugih, pa blje v obraz tudi čutu pravičnosti, ako pomislimo, da narodi čisto niso sami krivi, da so zaostali v kulturi, ampak neredko imajo uprav ti narodi velikanskih zaslug za splošno kulturo. V zgodovino pogledimo, pa bomo videli, da to velja posebno še za nas Jugoslovane. V vihravi vednih, krvavih bojov z dednim sovražnikom krščanstva in evropske kulture naši pradedje niso mogli misliti na-se, zato pa so svojimi hrbiti ustvarjali jez, za katerem so se mogli razvijati in kulturno popolnjevati — dragi. Z vso pravico smemo trditi torej, da imamo prav mi Jugoslovani ogromnih zaslug za evropsko kulturo. Sedaj pa, naj bi nam smeli kratiti politična in narodna prava v imenu prav tiste kulture, koje smo štili mi se svojo pestjo in se svojo krvjo! Ali si je možno misliti hujše krivice?

To mora ogorčati naša čustva, ko vidimo,

PODLISTEK.

Gospod Josip.

Humoreska

Dokler se je pripravljaj obedi, je čepel Josip Oblak v kotu kleti, skrit za sodom. Čudno se mu je zdelo, kaj da delajo tako dolgo gostje na Strugi. Zdejo se mu je, da čuje kričanje na dvorišču, veliko ropotanje gori v sobah, zdelo se mu je tudi, da čvrči nekako nenavadno v kuhinji. Za Boga, kaj bo to? A kje je ta Neža, da bi mu povedala, kaj se vse godi v njegovi hiši?

Da bi bil vsaj vzel k sebi ključ od kleti! Ali kdo bi znal, da bodejo gosti tako brezsrčni, da takó dolgo ostanejo na Strugi! Morda so še zapovedali, da naj naredijo obed brez njega. No, še tega potrebuje!! Tedaj bi bil pa vendar rajši med njimi, kakor da bi brez njega zapravljali njegovo imetje!

Sreča, da je malo prej obedoval, predno so prišli ti neuljudni gosti k njemu. Da bi ga še lakota mučila, bilo bi prav neznosno v tej kleti. Resnica je bila, da je bil želen, toda on je še po noči lahko našel sode, v katerih je bilo vino. Od žeje torej ni mogel nikakor poginiti.

Ko je bil gospod Josip Oblak zatopljen v

take in slične misli, čul je dva možka glasova pred kletjo. Kmalu je zaškripal ključ v vratih kleti, vrata so se odprla in na vratih sta se pokazala dva mlada posestnika.

Prišla sta, da natočita vina za obed. Toda jedva sta stopila v klet, kihnil je nekdo gromovito v jednem kotu kleti.

„Beživa, tu je nekdo skrit! Gotovo tat!“

Hitro sta stopila iz kleti in zaprla dobro vrata. Dospevši v sobo, povedala sta, kaj se jima je zgodilo.

„Pojdimo doli in pogledimo, kaj je!“ zaklicala je vsa gospoda. Ako je tat, tedaj je v naših rokah!“

Se seboj so vzeli dva dvocevki gospoda Josipa, ki ste viseli na steni, jedno sabljo, a ostali palice, in ta truma je krenola z velikim upitjem v klet. Za gosti se je vtepel v klet tudi Oblakov pes Sultan.

Gosti so jeli iskati po kleti, idoč od sode do sode. Pogledali so sedaj naprej sedaj nazaj. Gosti so krenili na levo, a Sultan je poletel na desno stran do Oblakovega stališča in začel cviliti nekako veselo in žalostno.

„Tam je gotovo tat!“ vskliknil je jeden gostov, vidé, kaj da pes dela okolu sode.

„Poglejmo!“ zaklicali so gostje in stopili vsi proti nasprotnemu kotu.

Pes je cvilil in lajal, samo sedaj bolj glasno kakor poprej. Ako bi vsaj znal govoriti! Gotovo bi klical svojega gospodarja z imenom.

Gospoda, prišedši do sode, so oprezno odstranili sod. Ta čas se je postavil se smešnim obrazom gospod Josip Oblak po koncu in pozdravil jako uljudno goste s: „Klanjam se!“

V tem se je stresla vsa klet od gromovitega smeha, katerega je še pes Sultan poveljaval se svojim glasnim lajanjem.

„Kaj za vraga delate tukaj?“ se je nasmejajal sosed Jurinič. „Idite rajši z nami na obed! Boste videli, kakó lep obed smo si sami napravili, ker vas ni bilo doma! Tudi v vašem gradu se lepo obeduje!“

Kar se je dalje godilo, lahko pogodi vsakdo. Gospod Josip Oblak se je udal položaju in je postal jako vesel. Sam pri sebi je priznal, da tako fino, kakor danes, ni še nikdar obedoval na svojem gradu. Ker so bili gostje veseli, je postal še on iz srca vesel. Da se je izpolnila želja gospá, so tudi plesali... dolgo, dolgo — do drugega leta!...

Josip Oblak se je baje od tega časa nekoliko popravil. Povabljal je odslej svoje znance vedno samo na „staro leto“, na Silvestrovo, a v sledečem novem letu je živel zopet po stari navadi. (Zvršetek.) O. K. Brčán.

da se nam naša dobra dela za najvišje koristi človeštva spletajo v blich, zavračajoči nas neusmiljeno, kadar-koli hočemo storiti korak naprej po poti tiste kulture, koje najveći dobrotniki smo ravno mi. To žali, to ogorča. Zato smo pa rekli, da odrekanje jednakopravnosti iz ozirov na resnično ali le namišljeno večjo kulturno veljavo kojega drugoga plemena, treba obsojati tudi se stališča računajoče razsodnosti. Trezen in razsoden državnik ve, da poleg topov in bodal je zadovoljnost državljanov najtrdnjša zaslomba državi. Razsoden državnik se bode torej izogibal vsemu, kar bi utegnilo provzročiti ogorčenje ali vsaj nezadovoljnost. Posebno pa bode gledal, da se ne dotakne onega čuta, ki pretresa narodom srca in živce — narodnega čuta. Ta čut si je osvojil srca in jih vnema, ne vprašaje da-li je dotični narod na dvajsetem ali na tridesetem klinu kulture. Ali nobena ideja morda ni tako občutljiva za vsako žaljenje nego upravnarodna. Računajoča razsodnost zahteva torej, da avstrijski državniki poravnajo enkrat svoje račune s to idejo. Ti računi pa ostanejo zamotani, dokler bode naše državnike o računjanju motila krivična misel, da iz ozirov na različnost kulture avstrijskih plemen ni možno izvršiti tega, kar zahtevajo zakoni: narodne jednakopravnosti.

Jezik, najlepša dika narodnosti in domovine.

(Po knjigi župnika Jemeršića: Bog i Hrvatska.)
(Dalje.)

Krasne besede Lamanskega veljajo res v prvi vrsti ruski vladi, toda iste se dajo kaj dobre uporabiti za postopanje Nemcev na Stajarskem in Koroškem in Italijanov tu na Primorskem, ki bi hoteli ves svet poitalijanciti, oziroma pomemčiti.

Kdor brez potrebe govori v tujem jeziku, tega je smatrati duševnim slabičem, ne vedočim, da jedini govor srca je — jezik materinski, kojega treba negovati, ker v njem je njega in vsega naroda življenje.

Iskrena ljubav do naroda se kaže najprej in najlože v ljubezni in obzirnosti do narodnega jezika, kajti kdor ne ceni svojega jezika, ta ne ceni tudi narodnosti same. A to je narodna bolezen, koja treba ozdraviti, kajti sicer je narod na poti gotovega propada.

Narod, ki se odreka svojemu narodnemu jeziku, nehuje živeti; a oni, ki prezira svoj jezik, ne more biti členom narodne celote. Poleg Boga nam ne sme biti nobena stvar mileja nego domovina, svoboda in jezik svoj. Sedaj, ko se v ideji narodnosti nahaja moč, ustvarjajoča pojedine in samostalne države, in ko se jezik smatra glavnim znakom iste, sedaj treba, da kakor verni sinovi svojih očetov odločno skrbimo za to, da se nam povsodi razlega in da nam živi naš mili materini jezik slovenski, ter da mu odpiramo vrata v vse javne in narodne posle. Jezik materini je bistveni znak narodnosti.

„Di wahre Heimath ist eigentlich di Sprache“ veli Humboldt.

Narod, ki se sicer zaveda važnosti svojega rojstnega jezika v vsem višem duševnem življenju, a ga vendar zameče in se mu odreka, ta narod počenja samoubojstvo in žali večne božje zakone.

Noben narod ne sme dopuščati, da bi mu kdo jemal jezik, to sveto zaščito njegove narodnosti.

Jezik je najpristnejša slika narodne izobrazbe in prosvete. Narodi se ne pogubljajo, dokler jim živi jezik. Jezik je najverneje in najdragoceneje ogledalo narodnega duha.

Mogli bi navesti raznih, domačih in tujih izjav in od najznamenitejših mož, ki se vsi strinjajo v tem, da je jezik glavni znak narodnosti. Tudi naš narod se mora zavedati tega in mora smatrati svojimi brati vse one, ki govore isti jezik, če tudi se razlikujejo od njega v marsičem drugem.

Govor rodbine, ki se utiskuje vsakemu členu naroda kakor neko posebno znamenje, je jedina čvrsta zveza, ki spaja člene jednega naroda v duševno jedinstvo. Kjer ta zveza popušča ali se je pretrgala, tam nedostaje jedinstva in narod se pogublja. Rodbinski in narodni jezik je kri vsakega narodnega življenja

koje traja le detle, dokler se ta kri preliva po žilah pojedincev in rodbin, sestavljajočih — narod. Rodbinski in narodni jezik je zaslomba, na kojoj se opira narodni duh; kip je, v kojem ima narodni duh svojo sliko. Narodni jezik je ona velika moč, v koji tiči srce in razum vsacega naroda. Znano je splošno in potrjeno je po mnogih skušnjah, da, čim dovršeneje je razvit razum naroda, tem dovršeneji je tudi njega jezik; a čim siromašneji je narod na duhu, tem siromašneji je tudi njega jezik. Globokoumni Grki, ki so se s svojim umom povzdignili nad vse ostale narode, so nam zapustili jezikovnih spomenikov, odlikujočih se med vsemi ostalimi jeziki toliko po množini svoje vsebine, kolikor po svoji lepoti. (Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 6. oktobra 1896.

„Žaljenje ogerske države.“ Madjarski šovinisti so zagnali velik hrup, ker se na slavnosti otvorenja „železnih vrat“ niti z jednim činom ni povdarjala „ogerska država“. Madjarski listi so ogorčeni radi tega „žaljenja“ in bruhajo žolč na — Avstrijo. Tako n. pr. se jezi budimpeštanski „Tagblatt“: „Kje je ostala Ogerska? Trije vladarji so bili prisotni; ministri, odličnjaki iz štirih držav, diplomatski zbor, časopisje Evrope (!), vse je bilo tu. Manjkalo je samo jedan faktor: Ogerska, ona Ogerska, ki je izvela to veličastno delo. Ona je bila odsotna; ni jedna zastava, ni jedan grb ni kazal, da je slavnost na madjarski reki. Madjarski ministri so bili prisotni, kakor tudi avstrijski, toda svečanost ni imela madjarskega značaja. To je bila svečanost skupne monarhije, katere po zakonu nikdar bilo ni...“

Na ta izbruh madjarskega šovinizma bi vedeli mi samo jedan odgovor, ki bi se glasil... norci! Berolinski kongres je poveril izvedenje tega velikega dela monarhiji avstro-ogerski in nje vladarju Franu Josipu, a tehniki in inženirji, ki so vodili to delo, so imeli nemška in slovanska imena. Morda je bil med njimi tudi koji onih Madjarov po 50 nč., ali vzlic temu je gotovo le-to, da le po silni domišljiji razgreta fantazija more trditi, da so Madjari izvršili to delo in da je Donava, ki teče do malega izključno po nemških in slovanskih tleh — madjarska reka. Bog daj norcem pamet!

Avstro-Ogersko je zastopal na onih slavnostih — in menimo, da povsem pristojno — naš cesar in kralj, Fran Josip I. A dejstvo, da Madjare ne zadovoljuje tako zastopništvo, bodi v opomin merodajnim činiteljem na njih dolžnost: skrbeti za to, da madjarska drevesa ne vzrastejo previsoko proti nebu... do take visočine, da jih potem ne bode možno več — čistiti.

Španjci na Kubi. „Frankfurter Ztg.“ javlja iz Nev-Yorka: Močen oddelek upornikov je napal španske vojske ter jih pognal v beg. Uporniki so si prisvojili 6 topov. Padlo je baje 1000 španskih vojakov.

Ruski car na Francoskem. Včeraj je bil zgodovinsko imeniten dan: car ruski je stopil na francoska tla — absolutni vladar na republičanska tla. Le kdor more pojmiti to zadnje dejstvo, more pojmiti zajedno vso obsežnost tega dogodka za veliko, mednarodno politiko. V obisku carjevem je najizraziteje načrtana sedanja konstelacija evropska. Padli so oziri na vladno obliko, ker so odnošaji postali močnejši nego so bili ti oziri. Slavnosti, ki jih bodo praznovali te dni v Parizu, so svetovne važnosti, na teh slavnostih potrđita oficijelno glavarja dveh, po svoji vladni obliki toli različnih držav, da sta se zvezala dva mogočna naroda v obrambo svojih koristi: da se je narod francoski definitivno približal slovanskemu svetu.

Včeraj ob 1 uri 45 min. pop. dospele so ruske ladije pred Cherbourg. Francoska eskadra plula je ruskim ladijam do sredine kanala nasproti, do tle spremljala jih je angleška eskadra. — Francoska eskadra je pozdravila ruske ladije s 101 strelom, godba je zasvirala rusko himno in mornarji so zaorili „hura!“ Car je stal na poveljniškem mostu jahte „Polarna zvezda“ in se zahvaljeval vojaškim odzdravom. Topovi v baterijah pristanišča gromeli so v častni pozdrav. Predsednik Faure in spremstvo (predsednika obeh komor, ministerski predsednik in drugi) so pričakovali ruski veličanstvi v arzenalu. Ruska carska dvojica se je izkrcala ob 3. Carici so poklonili krasne šepke cvetlic. Množica ljudstva je navdušeno pozdravljala rusko carsko

dvojico. Predsednik Faure se je poklonil carju in poljubil carici roko, potem je predstavil carju oba predsednika zbornice in ministerskega predsednika. Ponudil je roko carici ter jo spremljal v vsprejemni salon, car pa je korakal na drugi strani carice. Car je bil opravljen v uniformi mornarice, ter je nosil veliki kordon častne legije. Faure in spremstvo so bili v fraku. Čim je najviša gospoda vstopila v vsprejemni salon, zasvirala je glasba rusko himno in zatem marzeljezo, občinstvo na tribunah pa je klicalo: „Vive le Russie!“

V salonu je bil mal vsprejem. Med vsprejetimi je bil i ruski odposlanik baron Mohrenheim.

Nadalje poroča korespondenčni urad: Predsednik Faure je o vsprejemu vladarske dvojice ponudil carju roko ter izrekel svoj „dobro došli“. Car je odgovoril, da se smatra srečnim, da more s carico vred obiskati Francosko. Po izvršenem predstavljanju sta car in carica stopila na francosko vojno ladijo „Elan“ ter prisostvovala defilovanju eskadre. Francoski mornarji so pozdravljali carja navdušenimi „hura!“, ki so preglasili celo gromenje topov. Godba je svirala rusko himno. Zatem so car, carica in Faure stopili na oklopnico „Hoche“, ki je polagoma plovila ob obeh vrstah francoske eskadre. Slednjič sta car in carica prisostvovala defiliranju strelcev mornarice ter ostavila oklopnico „Hoche“ med „hura“-klici mornarjev. Car se je par trenutkov razgovarjal z admiralom Presmenilom, dalje časa in večkrat pa z Loubetom, predsednikom senata in Brissonom, predsednikom komore.

Ob 6½ je bil obed, na kojem je Faure ustil napitnico na rusko carsko dvojico. V tej zdravilci je izrekel v imenu francoskega naroda vse dobre želje carski obitelji, slavni vladi in blagru Rusije. Naglasil je, da bode način, s kojim francoski narod vsprejme veličanstvi, dokaz o iskrenem prijateljstvu, ki je Francoska goji za carja. Spominjal je slednjič na mnogoštevilne dokaze simpatij, ki jih je dobila francoska mornarnica o kronstatskih in toulonskih slavnostih. — Carica je bila utrujena od vožnje ter se je opravičila, da ni došla na obed. Po obedu sta šla car in Faure na jahto po carico ter je spremila na železnico. Ruska carska dvojica se je odpeljala v Pariz ob vihnem pozdravljanju ogromne množice.

Različne vesti.

Osebnost. C. k. namestnik vitez Rinaldini in zdravstveni referent vitez Bohata sta se odpeljala včeraj v Pulj, da prisostvujeta danes odprtu nove bolnišnice.

Mestni svet tržaški je imel sinoči nejavno sejo. Župan je priobčil, da mu je od predsedništva odbora za Dantejev spomenik v Tridentu došlo to-le vabilo:

„V važnem trenutku, v kojem se pripravljamo naše mesto, da spomni velikim umetniškim delom na Dante Alighierija, čuvarja našega italijanstva, se isto ni moglo vzdržati, da ne bi poletelo v mislih v bratsko mesto, v Trst, starodavno in pa mogočno, obnovljeno ognjišče skupne naše omike.

Radi tega smatra odbor za Dantejev spomenik kakor prijetno dolžnost, da naprosi velemožnega župana Tržaškega, naj blagovoli počastiti in povišati se svojo prisotnostjo to bratsko slavnost, ki se bode vršila dne 11. oktobra t. l.

Ako bi bil po neljubem naključju velemožni župan zaprečen vsled neprekoračljivih zaprek, naj nam blagovoljno pošlje kojega namestnika.“

Mestni svet je vzel to pismo na znanje, istotako izjavo župana, da se hoče odzvati uljudnemu pozivu.

Prečitela se je zatem spomenica društva za ribarenje in gojenje rib, koja stavlja mestnemu svetu na uvaženje dobro utemeljeni predlog, da bi se zasulo nekoliko morja ob miramarski cesti ter se na ta način pridobil prostor, ki ga zares potrebujejo barkovljanski ribiči za sušenje svojih mrež.

Svetovalec Dollenz je predložil, da naj se ta spomenica izroči mestni delegaciji na proučenje in poročilo, toda ta predlog je ostal v manjšini, je torej propadel.

Župan je zatem priobčil, da se je novi odsek za preskrbljevanje vode konstituiral včeraj. Predsednikom si je izvolil II. podžupana dr. Dompierija, podpredsednikom svetovalca Venturo.

Slednjič je zbor imenoval nekaj občinskih

uradnikov in povisal nekatere. Prosnjo nekaterih bivših občinskih užitinskih uradnikov za podporo je izročil zbor mestni delegaciji na proučenje in poročilo.

Izlet „Tržaškega Sokola“ v sv. Križ. Pozivljajoči na udeležbo izleta „Sokolovega“ v sv. Križ, izrazili smo bili svoje prepričanje, da bo to eden najlepših izletov, kolikor jih je imelo to društvo. Tako je bilo tudi, in da ni letos že običajno neugodno vreme oviralo veselice v Križu, bil bi to morda najljepši izlet, kolikor jih je imel „Tržaški Sokol“ v domače kraje.

Vzlic dejstvu, da je bilo do blizu 2. ure popoldne vse nebo pokrito gostimi in črnimi oblaki, ki so jemali vsako nado do ugodnega vremena, zbralo se je na kolodvoru južne železnice vendar kakih 300 izletnikov, ki se niso plašili slabega vremena, vedé, da jim je izvršiti danes lep kos narodnega dela.

Medpotoma do Nabrežine se je bilo zjasnilo nekoliko in dospevši v Nabrežino nas je pozdravljalo zlato rumeno sonce.

Na kolodvoru nabrežinskem je bilo pisano življenje in radostno gibanje med izletniki in pričakujočimi. Ob sviranju dveh godeb — križke in mavhinske — razvil je „Sokol“ svojo zastavo in zagrmelo je po kolodvoru . . . zagrmela je zvest, da smo na zavednih slovenskih tleh.

Ob sviranju obeh godeb smo odkorakali iz Nabrežine, a množica je naraščala vedno bolj.

Ob meji med tržaškim ozemljem in sežanskim okrajem so nas pričakovali Križani z zastavo. Gromoviti živio- in na zdar-klici so nam doneli že od daleč v pozdrav.

Četa sokolska se je ustavila, da vsprejme pozdrave treh deputacij iz sv. Križa.

V imenu križkih deklet je pozdravila Sokole gospica Anica Košuta — hči gosp. Frana Košute — zahvalivši „Tržaškega Sokola“ na časti, ki jo je naklonil sv. Križu se svojim obiskom. Zatrčila je, da hočejo križka dekleta zvesto gojiti čut rodoljubja. Priproste, a od srca prihajajoče besede gospice Košutove so segale izletnikom do srca.

Potem sta pozdravila izletnike g. Kovač v imenu pevskega društva „Skala“, a g. Martin Košuta v imenu novo ustanovljene kmetijske podružnice.

Na vseh treh pozdravih se je zahvalil starosta „Sokola“, brat dr. G. Gregorin. Zahvalil je najprej dekleta na izjavi, da hočejo gojiti čut rodoljubja, kajti rodoljubna žena je stebel vsega narodnega življenja; potem je zahvalil križko mladino, ki se je toli trudila za prireditve tega častnega vsprejema. Po vseh poročilih — rekel je starosta — smo že pričakovali lepega vsprejema, a vi ste nas vendar iznenadili po tej pristrčnosti. Zahvaljuje mladino, kajti v mladini je poseobljena bodočnost naroda. Slednjič je zahvalil vse Križane in druge rodoljube, ki so se zbrali tu v prekrasen bratski vsprejem.

Ob silnem navdušenju, ob na-zdar in živio-klicih se je razvrstil sprevod . . . impozanten sprevod, v kojem je korakalo gotovo 2000 oseb. V sprevodu so vihrale štiri zastave: križka, „Sokolova“, nabrežinska in devinska — ta poslednja nas je posebno veselila. Kolikor bolj smo se bližali vasi križki, tem bolj je naraščalo navdušenje, ko smo pa zazrli na hišah križkih plapolajoče zastave, zaplapolalo je tudi v naši duši: to je naš slovenski Križ — le prevara je bila, drznost je bila, ko je hotel objestni tujec reklamovati za-se to selo!

In da je Križ res naše selo in da so kriška srca naša srca, pričali so mnogi pristrčni napisi po hišah. Na primer:

Vselej dobro došli
na zemlji naši!

Sokol, čuvaj
naš rod povsod!

Naša srca
Bogu, rodu, domu!

Sokolu zvesta srca
kličejo živio!

Sveti Križ
Naša vas,
Rodu svojemu
Zvesta vas.

Po ulicah je bilo vse živo, od vseh strani so še vedno prihajali novi gostje, deloma na vozech, deloma peš.

Impozanten pogled je bil na to množico, ki se je liki oblak valila na prostor veselice. Tudi ta prostor so Križani priredili izborno. Prav lepo je bilo preskrbljeno za vso to množico. Sredi prostora je stal orjaški „maj“, na kojem je plapolala orjaška narodna trobojnica. Prostor je bil tudi drugače odličn najkuseje. In ko se je nabralo ljudstva po višinah okolo slavnostnega prostora, nudil se je našemu očesu uprav pitoresken prizor. Vse je bilo tako lepo, tako ljubko, da smo se že v naprej naslajali na užitku, ki nas je čakal. Naša pričakovanja so rastla, ko smo videli, kako prihajajo trume pevcev iz Nabrežine, Proseka Kontovelja in Križa samega.

Ali to vreme, to letošnje vreme; ostalo je zvesto svojemu programu. Uprav, ko se je imela pričeti telovadba, jelo je liti, da je bilo groza. Del občinstva je vztrajal na licu mestu, drugi so iskali zavetja po gostilnah. Ko se je malo preletelo, pričele so svobodne vaje „Tržaškega Sokola“ in potem so se vršile vaje na orodju. Množica je živim zanimanjem gledala lepe telovadbene produkcije, a potem, ko so ob sviranju lepe koračnice odkorakali telovadci, pozdravljalo jih je občinstvo viharimi vsklici. Premočena so bila sicer tla, mokreso bile mize in mokri so bili stoli, a kdo je mislil na to, ko smo slušali toli divno petje. Zopet oživljeno društvo „Skala“ iz sv. Križa nas je uprav iznenadilo se svojim vidnim napredkom, a s Križani so neumorno tekmovali pevci proseški in pevci in pevke s Kontovelja. Bilo je to najplemenitiše tekmovalje. In kako veselje je bilo tam v kotu, kjer je bilo prirejeno prelepo plešišče! Vse je rajalo in se veselilo vzlic vsej nenaklonjenosti vremena.

A veselica se ni omejala samo na slavnostni prostor, ampak se je razširila tudi na bližnji narodni gostilni gg. Košute in Ipavca. V teh dveh gostilnah so prepevali slavnoznani pevci nabrežinski in pevci „Slovankega pevskega društva“ iz Trsta. Neopisno navdušenje je navtalo ko se je dvignil naš prvak gospod Ivan Nabergoj, da izrazi svojo radost na današnji križki slavnosti.

Rajalo se je na vseh straneh do 10. ure, do časa odhoda.

Ko nas je opomnil na odhod sokolskega roga glas, razvrstili smo se zopet v velikianski sprevod, v čaroben prizor v svitu bengaliških ognjev. Magiško so plapolale zastave v tem svitu, a množica je vsklikala radostno v tiho temno noč... vse veselo, vse vzhričeno, da nam je današnji dan podal očeviden dokaz, da je Križ naš in da so križka srca naša!

In korakali smo dalje proti Nabrežini ob neprestanem prižiganju bengaličnih ognjev, ob navdušenem vsklikanju. In ko smo šli blizu tiste hiše, kojoj so zgradili naši sovragi od Lege, zavrelo je v naši duši, ali kmalu so nam minule tužne misli, ko smo čuli slovenske prisege, da se ne udamo.

Pred kolodvorom nabrežinskim je došlo zopet do burnih pojavov. Tu je starosta dr. Gregorin v dovršenem govoru omenjal utise današnjega dne. Razmere so žalostne; te razmere so provzročile, da niti nismo prosili, da bi priredili slavnost v srcu križke vasi; vedeli smo, da bi nam slavni magistrat tržaški ne dovolil tega! Zato smo se zatekli na sežanska, oziroma nabrežinska tla. V srcu križke vasi nismo smeli, ali srca križka so vendar naša. Govornik je iskreno zahvalil križko godbo in zahvalil še nabrežinske pevce, ki so toli krasno povelicevali današnjo slavnost, zahvalil je slednjič vsikdar narodno občino nabrežinsko in nje vrlega župana še posebej.

Po tem krasnem govoru je vse vihtelo s klobuki in vsklikalo.

Na lepih besedah se je zahvalil gosp. Tance, župan nabrežinski, zatrdivši, da Nabrežina ostane to, za vse čase, kar je bila vsikdar dosedaj: slovenska, narodna občina! (Slava, slava!)

Gosp. Caharija iz Nabrežine se je zahvalil v imenu pevcev; nato se je bratsko ljubavjo obrnil do bratov Križanov, predstavivši jim, kolika je bila to čast za nje, da jih je počastilo danes toliko rodoljubov in prvakov naroda. Zapomnijo naj si, da rudeča srajca znači pogumno in ljubečo kri. Zopet urnebesni živio-klici.

Na to je hotel spregovoriti v imenu Križanov g. Kovač, predsednik društva „Skala“ — ali došel je konduktar s pozivom, da moramo v voze. Hvala vsejedno g. Kovaču, saj ga poznamo

in vemo, kaj je hotel povedati, in vemo da tudi vsi pošteni Križani sočustvujejo žnjim.

Na kolodvoru je bilo zopet pisano življenje, vsklikanje in vrvenje ob neprestanem sviranju glasbe, a potem, ko se je jel pomikati vlak, zagrmelo je in zašumelo, vse je mahalo klobuki in robci... bili smo na slovenskih tleh med zavednimi ljudmi.

Ta dan je bil važen dan v zgodovini toliko imenovane vasi križke; opravičena je nada, da se je pričelo novo življenje tam gori. Dal Bog, da se v polni meri uresniči ta nada.

Tu pa bodi izrečena iskrena zahvala vsem Križanom, ki so nas toli sijajno vsprejeli, posebej pa še gg. Fr. Košutu, Josipu Negodetu in Ipavcu. Prvo in zadnje imenovana gospoda sta se res potrudila, da sta postregla gostom kar najbolje.

Iztočna in zapadna cerkev. Govoré o zaroki italijanskega kraljeviča, oziroma o prestopu princese Jelene v katoliško vero, je spregovoril zagrebški „Obzor“ dokaj zlate resnice. Zatrja namreč, da mu radost na tej zaroki prihaja od srca. Raduje se na sreči kneginjice kakor Slovan in kakor katolik — on, ki se je od svojega postanka dičil z imenom in slavo biskupa Strossmayerja. Veseli se na tej zaroki tudi zato, ker prestop pravoslavne kneginjice v katoliško vero dokazuje, da imajo širši pogled oni, ki niso delali nikakih ovir zaroki, kojoj je sklenila prava ljubav. S tem je oslabljen utis pisanja onih zlobnežev o cerkvi, koji je glava, vidna glava na zemlji, rimski papež, in koji pripadamo tudi mi kakor katoliki.

Razume se ob sebi — tako nadaljuje „Obzor“ — da se ta čin ni izvršil brez privole matice pravoslavja — Rusije.

Potem zaključuje nastopno: „Neki ruski list je zatrjal, da po določilih kanoniškega prava vztočne in zapadne cerkve bi bila kneginjica lahko stopila v ta zakon, neda bi bila prestopila v katoličanstvo in le z reverzom gledé vzgoje otrok. A dejstvo, da je vse to vendar ni zadržalo, da stopi v zvezo cerkve, koji pripada nje zaročnik, je znamenje, da so na najmerodavnih mestih prebiti predsodki zoper katolicizem, ter da počenajo uvidevati, da sti veliki cerkvi, iztočna in zapadna, veliko bližje jedna drugi, nego je to ljubo onim, ki računajo na neslogo Slovanstva radi razlike v veri. Nam je milo, da se je pokazalo ob tej priliki, kako sejanje verskega razdora in izmišljevanje zločinov katolicizma in papeštva ni obrodilo tistega ploda mržnje na katolištvo in Slovane, pripadajoče katoliški veri, kakor bi bilo morda drago onim šovinistom, kateri bi hoteli tudi verski motiv upotrebiti kakor razlog namišljeno opravičenega antagonizma proti nepravoslavnim Slovanom, osobito na jugu. Ta širši pogled o katolicizmu v najmerodavnih krogih, kakor se isti kaže v prestopu kneginjice Jelene v cerkev katoliško, in pisava pravoslavnega merodavnega novinstva o tem, je še večji razlog, da se kakor katoliki veselimo na zaroki kneginjice črnogorske z italijanskim kraljevičem. Kakor da je Previdnost namenila kneginjici Jeleni veliko ulogo v zgodovini mlade in zjedinjene Italije“.

Apostrofa „Obzorova“ je očevidno naperjena zoper izvestne pravoslavne šoviniste — sosebno med Srbi — vendar bi bilo želeti, da bi gori navedena dejstva in argumente za lastno uporabo prečitati tudi v Gorici in v Ljubljani. Morda pridejo do uverjenja, da niso najslabši katoliki oni, ki menijo, da zmernostjo, strpljivostjo, ljubeznijo in dobrohotnostjo veliko popred pride do združenja — tega velikega idejale velikega Leva XIII. — dveh cerkev, ki sti veliko bližje jedna drugi, nego je to ljubo onim, ki špekulirajo z — neslogo Slovanstva.

Dodatek. K svojemu spisu „Zola — realizem in potretne karikature“ doposlal nam je gosp. spisatelj še nastopni dodatek:

Veleč. čitatelje in čitateljice — če mi je usoda naklonila katere — prosim, naj mi oprostite, da sem jih mučil s tako dolgim pismom! Upam, da je to prvo in zadnje, ki je bilo polemično. Vsaj sam si želim tega, ker časa mi primankuje za — potrebnejše, koristnejše delo.

Nikakor nisem menenja, naj bodo vsi slovenski leposlovci pristaši realizma. To ni možno.

Fiskarna dolenc v Trstu: en delovni sobor s